

Registro Nr. 2906

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

FONDAS NR. 47 (SA)

BRESLAUJOS TVARKOMOJI CIVILINĖ-KARINĖ KOMISIJA

БРАСЛАВСКАЯ ПОРЯДКОВАЯ ГРАЖДАНСКО-ВОЕННАЯ КОМИССИЯ

**TVARKOMOSIOS CIVILINĖS-KARINĖS KOMISIJOS VEIKLOS, DEKRETŲ
PROTOKOLŲ IR BYLŲ REJESTRO APYRAŠAS NR. 1**

CHRONOLOGINĖS RIBOS: 1789-1792 m.

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS
PAŽYMA APIE BRESLAUJOS TVARKOMOSIOS CIVILINĖS-KARINĖS KOMISIJOS
FONDAŲ NR. 47 (SA)

2021-09- Nr. A7-

Vilnius

I. INFORMACIJA APIE FONDO SUDARYTOJĄ

XVIII a. paskutiniame dešimtmetyje dėl kaimyninių valstybių agresyvios politikos iškilus realiam pavojui Abiejų Tautų Respublikos (toliau ATR) suverenumui, neatidėliotinu uždaviniu valdančiam elitui tapo siekis sustiprinti centrinę ir vietinę valstybės vykdomąją valdžią. 1788 m. spalio mėn. Varšuvoje pradėjo veiklą ATR Ketverių metų Seimas (1788-1792), parengęs ir priėmęs eilę svarbių įstatymų valstybės valdymo srityje.

1789 m. lapkričio pradžioje LDK deputatas nuo Breslaujos pavieto Tomas Vavžeckis ir deputatas nuo Naugarduko pavieto Mykolas Bernovičius pateikė Seimo svarstymui įstatymo projektą, vėliau tapusį teisiniu pagrindu sudarant Lietuvoje vietines vykdomosios valdžios institucijas. Šios naujos kolegialios administracinės-teritorinės įstaigos gavo pavadinimą - *Tvarkomosios civilinės-karinės komisijos*.

1789 m. lapkričio 19 d. atskiru įstatymu nuo Lenkijos, Ketverių metų Seimas nutarė LDK vaivadijose ir pavietuose įsteigti vietines komisijas.¹ Įstatymo priėmimą inicijavo ir jį pasirašė Lietuvos konfederacijos maršalka Kazimieras Nestoras Sapiega.² Remiantis šiuo juridiniu aktu 23 LDK pavietuose, tame tarpe ir Breslaujos paviete, imta kurti vietines tvarkomasias civilines-karines komisijas.

Tvarkomosios civilinės-karinės komisijos buvo sudaromos LDK pavietų seimeliuose, renkant komisarus iš vietos bajorų dviejų metų kadencijai. Per visą šių įstaigų veiklos laikotarpį rinkimai į komisijas vyko tris kartus: 1790, 1792 ir 1794 m. per grabnyčių seimelius. Po 1791 m. lapkričio 2 d. įvykusios paskutinės LDK administracinės-teritorinės reformos civilinių-karinių komisijų kiekis padidėjo nuo 23 iki 30. Pagal įstatymą Lietuvoje pavieto tvarkomąją civilinę-karinę komisiją sudarė 16 komisarų. Jos darbe dalyvavo civiliai pareigūnai ir kariškiai.

LDK tvarkomosios civilinės-karinės komisijos buvo pavaldžios ir atskaitingos Įstatymų sargybai (Ministrų kabinetui) ir Seimui. Įstatymų sargybą sudarė keturios komisijos: Abiejų Tautų Karo, Išdo, Policijos ir Edukacinė, o jai pirmininkavo karalius.

¹ *Volumina Legum* – Poznań, 1952, T.IX. p. 136-142.

² GORDZIEJEW, Jerzy; *Z dziejów Komisji Porządkowych Cywilno-Wojskowych w Wielkim Księstwie Litewskim w okresie Sejmu Czteroletniego (1788-1792)* – Kraków, 2002, p. 23.

LDK pavieta tvarkomoji civilinė-karinė komisija vykdė daug įvairių funkcijų. Jos valdžios įgaliojimai apėmė visą pavieta teritoriją. Civilinės-karinės komisijos kompetencijai priklausė: viešosios tvarkos apsauga; švaros miestuose palaikymas; kova su elgetavimu ir valkatavimu.³ Jai taip pat buvo pavesta: pavieta gyventojų judėjimo kontrolė, pasų išdavimas, duomenų apie klebonų komisijai pateiktus parapijiečių gimimo, santuokos ir mirties metrikų įrašus rinkimas, gyventojų surašymo vykdymas.

Pavieta tvarkomoji civilinė-karinė komisija buvo atsakinga už labai platų ekonominių-ūkinių sričių ratą. Viena svarbiausių – tai nustatytų centrinės ir vietinės valdžios mokesčių surinkimas ir apskaita. Komisijos žinioje taip pat buvo prekybos, amatų ir žemės ūkio vystymas, maisto produktų kainų stebėjimas, ilgio, svorio ir biralų matų tikrinimas, statybų priežiūra, pašto darbo organizavimas, kelių ir tiltų taisymas, laivininkystei ir sielių plukdymui būtinas upių vagų valymas, priešgaisrinė apsauga. Komisijai švietimo srityje buvo pavesta rūpintis parapijinių pradinių mokyklų steigimu, špitolių ir našlaičių prieglaudų priežiūra.⁴

Kita, nemažiau svarbi LDK pavieta tvarkomosios civilinės-karinės komisijos funkcijų dalis apėmė karinius klausimus. Įstaigos žiniai priklausė: rekrutų į kariuomenę ėmimas, samdinių verbavimas, transporto ir darbo jėgos karinėms reikmėms tiekimas, grūdų atsargų sandėlių (magazinų) įrengimas, dezertyrų paieška ir gaudymas, LDK kariuomenės įgulų, dislokuotų komisijos valdomo pavieta teritorijoje, apgyvendinimas bei aprūpinimas maisto produktais ir arklių pašarais.⁵

Pagal įstatymą tvarkomoji civilinė-karinė komisija vykdė ir pirmos instancijos teismo funkcijas. Ji sprendė civilines bylas tarp vietos gyventojų ir kariškių, baudė už nepaklusnumą valdžios administracijai arba dvarininkui, tačiau neturėjo teisės nagrinėti kriminalinių bylų. Smulkiuose teismo bylose, kur ieškinys nesiekė 300 auksinų sumos, o bausmė 50 auksinų ir 3 dienų kalėjimo, civilinės-karinės komisijos sprendimas būdavo galutinis ir neskundžiamas. Kitos bylos, po apeliacijos buvo siunčiamos spręsti Abiejų Tautų Policijos komisijai.

Komisarų darbas civilinėje-karinėje komisijoje pagal 1789 m. įstatymą buvo nemokamas, tačiau nepaisant to, visuomenėje labai vertinamas ir laikomas „pilietiniu nuopelnu“. 1793 m. naujai priimtame civilinių-karinių komisijų įstatyme buvo pakartota, kad darbas komisijose yra „pilietiškai labai svarbus, bet neapmokamas“, tačiau pridurta, jog keturis metus įstaigoje pradirbęs bajoras ateityje įgis pranašumą siekdamas kitų valstybinių pareigų.⁶

³ *Volumina Legum* – Poznań, 1952, T.IX. p. 136-156.

⁴ GORDZIEJEW, Jerzy; *Z dziejów Komisji Porządkowych Cywilno-Wojskowych w Wielkim Księstwie Litewskim w okresie Sejmu Czteroletniego (1788-1792)* – Kraków, 2002, p. 24.

⁵ ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ, Ramunė; *Viešosios ir privačios erdvės XVIII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje* – Vilnius, 2008, p. 253-261.

⁶ *Volumina Legum* – Poznań, 1952, T. X. p. 235.

Komisija turėjo savo raštinę, kurioje raštvedybą tvarkė regentas, viceregentas, kasininkas, instigatorius, raštininkai, vaznys ir kiti valdininkai. Šiems pareigūnams buvo mokamas atlyginimas.

Augant komisijos kuruojamų kryptių skaičiui, dažnai esamų etatinių raštinės darbuotojų nepakakdavo, todėl atsirasdavo naujų pareigūnų-specialistų, pavyzdžiui: „svarstyklių liustratorius“, „odos mokesčio raštininkas“, „kelių priežiūros oficialistas ir liustratorius“ ir kt.⁷

Tvarkomoji civilinė-karinė komisija vedė posėdžių, einamųjų reikalų protokolų, dekretų, šaukimų registracijos, pasų, pajamų ir išlaidų bei kitas knygas. Ji turėjo rinktis vaivadijos arba pavieta administraciniame centre, o jos posėdžiuose turėjo dalyvauti ne mažiau kaip trys komisarai. Komisija dirbo kasdien, išskyrus švenčių dienas, nuo 8 iki 13 valandos. Sprendimai buvo priimami kolegialiai, balsų dauguma.

Lietuvoje civilinės-karinės komisijos palaikė tiesioginį ryšį tarp centro ir provincijos, apėmė didelę dalį karinių, visuomeninių, ūkinių, ekonominių, policinių, teisminių bei edukacinių reikalų ir atliko vietinės vykdomosios valdžios įstaigos funkcijas.⁸ Iš esmės tai buvo XVIII a. lokalinės policinės institucijos, kurios turėjo stiprinti valstybę ir užtikrinti jos gerovę.

Tvarkomosios civilinės-karinės komisijos Lietuvoje su pertraukomis veikė 1789-1792 m. ir 1793-1795 m. Jų veiklos pirmasis laikotarpis tyrinėtojų yra pripažintas efektyviausiu. 1792 m. rugsėjo 22 d. Targovicos ir LDK Generalinė konfederacijos panaikino visas ATR veikusias civilines-karines komisijas. 1793 m. Gardino seimas atnaujino komisijų darbą. 1795 m. žlugus ATR, tvarkomosios civilinės-karinės komisijos buvo galutinai likviduotos.

Apie Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos sudarymą ir veiklą duomenų išlikę nedaug. Istorijos šaltiniu jos veiklai tirti yra pačios komisijos dokumentai, Breslaujos žemės teismo aktai, o taip pat centrinės valdžios institucijų, kurioms ji buvo atskaitinga, pavyzdžiui Abiejų Tautų Karo arba Iždo komisijų, dokumentai. Lietuvos valstybės istorijos archyve (toliau LVIA) saugomos tik dvi Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos bylos.⁹

Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija pirmą kartą į posėdį susirinko 1789 m. gruodžio mėn. pradžioje. Tikslī jos sudarymo ir darbo pradžios data yra nežinoma, kadangi šios institucijos vienintelės veiklos protokolų knygos pirmi lapai yra pusiau sutrūniję. Dėl tos pačios priežasties nežinomos ir visų iki 1790 m. vasario mėn. veikusios šios civilinės-karinės komisijos narių pavardės bei jų išrinkimo arba paskyrimo aplinkybės. Tikėtina, kad jos pirmininku buvo Breslaujos pavieta maršalka Mykolas Oginskis.

1790 m. sausio 2 d. Breslaujos civilinė-karinė komisija sprendė Ketverių metų Seimo nutarimu įvesto „dešimtojo grašio aukos“ mokesčio, skirto ATR kariuomenei išlaikyti, surinkimo

⁷ GLEMŽA, Liudas; *Policinių institucijų raida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 1775-1794 m.*//*Lietuvos istorijos metraštis 2011 metai*, t. 2, -Vilnius, 2012, p. 37.

⁸ GORDZIEJEW, Jerzy; *Z dziejów Komisji Porządkowych Cywilno-Wojskowych w Wielkim Księstwie Litewskim w okresie Sejmu Czteroletniego (1788-1792)* – Kraków, 2002, p. 26.

⁹ LVIA, F. 47(SA) Ap. 1, B. 1-2 (Gor. Nr. 15383-15384).

klausimą. Prieš šio mokesčio rinkimą jai buvo nurodyta surašyti visų Breslaujos pavieto žemvaldžių pajamas: 10% nuo gautų pajamų turėjo mokėti bajorai, 20% - dvasininkai. Šiam uždaviniui atlikti komisija išrinko kasininką Mikalojų Kasjanovičių.¹⁰

1790 m. sausio 5 d. Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija nurodė klebonams registruoti visus parapijiečių gimimo, santuokos ir mirties aktus ir užrašyti juos į metrikų knygas, sudaryti parapijų gyventojų sąrašus ir metų pabaigoje juos pristatyti komisijai. Klebonai taip pat buvo įpareigoti mišiu metų nuo sakyklos skelbti visus centrinės ir vietinės valdžios nutarimus ir potvarkius.

1790 m. vasario 10 d. Breslaujos pavieto seimelis dviejų metų kadencijai išrinko vietinės tvarkomosios civilinės-karinės komisijos narius. Komisiją sudarė trys asesoriai: Breslaujos maršalka Mykolas Oginskis, pakamaris Boguslavas Sviatopolkas-Mirskis ir vėliavininkas Jonas Žaba, o taip pat 16 komisarų.¹¹ Komisarais buvo Benediktas Vavžeckis, Mikalojus Žaba, Povilas Mirskis, Ignotas Šyrinas, Antanas Zahorskis, Mykolas Turas, Feliksas Klotas ir kt. Asesoriai komisijoje vykdė teismines funkcijas.

1790 m. vasario 23 d. naujos sudėties civilinė-karinė komisija paskirstė savo dviejų metų veiklos laikotarpį į sesijas. Sesijos tęsėsi 7-8 savaites, per jas posėdžiavo iš anksto paskirti komisijos pirmininkas ir 4 arba 5 komisarai. Pavyzdžiui per pirmą sesiją, kuri trūko nuo 1790 m. vasario 23 d. iki balandžio 13 d., komisijos pirmininko pareigas ėjo LDK kariuomenės generolas adjutantas Benediktas Vavžeckis, o komisarais buvo Antanas Kvinta, Jonas Salmanovičius, Vincas Bieganskis, Jonas Kielpša ir Jonas Rechbinderis. Per vienerius metus įvyko 8 sesijos.

Nuo 1789 iki 1793 m. komisija posėdžiavo Breslaujoje. 1794 m. gegužės 11 d. čia įvyko mūšis tarp T. Kosčiuškos šalininkų bei rusų kariuomenės dalinių, kurio metu miestas visiškai sudegė. Ši aplinkybė nulėmė, kad iš Breslaujos vaivadijos administracinis centras buvo perkeltas į Vidžius.

Svarbu pažymėti, kad Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija veikė pagal 1789 m. lapkričio 19 d. Keturių metų Seimo ir 1793 m. Gardino seimo priimtų įstatymų „LDK vaivadijų ir pavietų komisijos“ nuostatus.¹² Jos jurisdikcija apėmė visą pavietą.

Breslaujos civilinė-karinė komisija turėjo savo raštinę su etatiniais pareigūnais bei antspaudą, kuriame buvo pavaizduotas Vytis, vainikuotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio karūna.¹³ Šiuo antspaudu buvo patvirtinami visi komisijos leidžiami nurodymai, įsakymai ir potvarkiai.

Breslaujos pavietas buvo pasienio administracinis vienetas, besiribojantis su Rusijos imperija. Dėl to jo civilinė-karinė komisija ypatingą dėmesį kreipė į valstybinės sienos kontrolę ir

¹⁰ LVIA, F. 47(SA) Ap. 1, B. 1 (Gor. Nr. 15383), p. 4.

¹¹ Ten pat, p. 23.

¹² *Volumenta Legum* – Poznań, 1952, T.IX. p. 136-156 ir T. X. p. 235-255.

¹³ GORDZIEJEW, Jerzy; *Z dziejów Komisji Porządkowych Cywilno-Wojсковych w Wielkim Księstwie Litewskim w okresie Sejmu Czteroletniego (1788-1792)* – Kraków, 2002, p. 44-45.

apsauga, muitinių veiklą, valdžios įstaigų lėšų kasose saugumą, dezertyrų ir sienos pažeidėjų gaudymą.

1790 m. civilinė-karinė komisija prašė Abiejų Tautų Karo komisiją atsiųsti į Breslaują 100 pėstininkų dalinį bei lengvosios kavalerijos muitinės apsaugai.¹⁴ 1790 m. liepos mėn. sienos apsaugai sustiprinti Breslaujos pavieta buvo dislokuotas 2-asis Didžiosios Buožės Priešakinės sargybos kavalerijos pulkas, kurio aprūpinimas civilinei-karinei komisijai kėlė rimtų sunkumų. Aukštos grūdų ir pašarų kainos turguje, jų išvežimas į Rusijos valdomą Kuršo kunigaikštystę, magazinų javų atsargoms laikyti trūkumas, vertė komisiją prašyti iš centrinės valdžios papildomų pinigų, o nepakankamai saugoma valstybės siena bei specializuotos pasienio kariuomenės nebuvimas - karinio pastiprinimo.

Ne mažiau svarbiu uždaviniu Breslaujos tvarkomajai civilinei-karinei komisijai buvo rekrūtų ėmimo į kariuomenę organizavimas. Taip 1790 m. gegužės mėn. Lietuvos artilerijos korpuso generolo Fitingofo įsakymu į Breslaują, lydimi konvojaus atvyko 144 kantonistai (karo prievolinkai). Tai buvo tvirto sudėjimo vyrai, kurių sveikatą tikrino artilerijos felčeris. Komisija savo raporte nurodė, kad pavieto žemvaldžiai už 30 nepristatytų rekrūtų sumokėjo į išdą 6000 auksinų.¹⁵

Dėl sienos artumo Breslaujos tvarkomajai civilinei-karinei komisijai teko atlikti tokių jai nebūdingų funkcijų, kaip karinė žvalgyba. 1791 m. sausio mėn. savo raporte Abiejų Tautų Karo komisijai, remdamasi rotmistro Stanislovo Levkovičiaus slaptomis žiniomis, komisija pranešė apie rusų armijos Kurše telkimą. Jame buvo rašoma, kad „kazokai ir baškirai yra įrengę savo stovyklas prie pat Dauguvos upės, o rusų pėstininkų pulko daliniai apsistoję Kraslavoje, Drujoje, Daugpilyje ir Krustpilyje.“¹⁶ Taip pat jame buvo pranešama, kad rusų šnipai pavieta slapta verbuoja, o kartais net ir grobia vietinius vyrus į savo armiją, taip pat aktyviai agituoja LDK kariuomenės karius dezertyruoti ir stoti į rusų tarnybą. Vietiniams bajorams už tarnybą caro kariuomenei buvo siūlomos didelės algos ir aukšti karininkų laipsniai.

Breslaujos civilinė-karinė komisija pavieta didelį dėmesį pavieta teikė kelių ir tiltų statybai, priežiūrai ir remontui. 1790 m. gruodžio mėn. jos aktuose yra paminėta medinio su turėklais tilto per Drujos upę Breslaujoje statyba. Tiltas jungė svarbų strateginiu požiūriu Rygos vieškelį ir priklausė Breslaujos seniūnui Juozui Hilzenui.¹⁷ Komisija jam leido rinkti iš pirklių tilto mokestį po du grašius nuo arklio ar jaučio. Šie pinigai buvo skiriami tilto priežiūrai.

¹⁴ LVIA, F. 4(SA) Ap. 2, B. 12, p. 10.

¹⁵ LVIA, F. 4(SA) Ap. 2, B. 19, p. 22.

¹⁶ Ten pat, p. 27.

¹⁷ LVIA, F. 11(SA) Ap. 1, B. 19, p. 22.

Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija, kaip ir kitos Lietuvos civilinės-karinės komisijos, su pertraukomis veikė 1789-1792 m. ir 1793-1795 m. Ji buvo galutinai likviduota 1795 m., kaimyninėms valstybėms trečią kartą padalijus ATR ir panaikinus jos valdžios institucijas.

Po panaikinimo Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos dokumentai pateko į Breslaujos pilies ir žemės teismų archyvą Vidžiuose, kur buvo saugomos nuo 1795 iki 1836 m. Breslaujos žemės ir pilies teismai veikė iki 1831 m. kai caro valdžia juos panaikino. Šių teismų bylos kartu su Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos bylomis perėjo į Breslaujos apskrities teismo archyvo žinion.

1836 m. Vilniaus gubernijos Breslaujos apskritis caro Nikolajaus I įsaku buvo pervadinta į Novoaleksandrovsko apskritį, o apskrities centras iš Vidžių perkeltas į Ežerėnus (dabartiniai Zarasai), 1835 m. pavadintus caro Nikolajaus I sūnaus garbei Novoaleksandrovsku. Tuomet Breslaujos civilinės-karinės komisijos ir kitų šio pavieto valstybinių įstaigų knygos iš Vidžių buvo pervežtos į Novoaleksandrovską ir perėjo Breslaujos apskrities teismo žinion. 1843 m. Novoaleksandrovsko (Ežerėnų) apskritis buvo prijungta prie naujai įsteigtos Kauno gubernijos.

II. DOKUMENTŲ SUTVARKYMAS

Bendrosios žinios apie fondo dokumentus

1852 m. balanžio 2 d. Rusijos imperatorius Nikolajus I paskelbė įsaką „dėl vakarinių gubernijų centrinių senųjų aktų archyvų Kijeve, Vitebske ir Vilniuje įsteigimo.“¹⁸ Remiantis šiuo įsaku buvo įsteigtas Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas, kuriame turėjo būti sukaupti visi LDK veikusių įstaigų ir institucijų aktai, surašyti iki 1799 m. Šio archyvo direktoriumi buvo paskirtas Nikita Gorbačevskis. Archyvo išlaidoms iš valstybės išdo buvo skirta 2300 rublių, o jo veiklą kontroliavo Rusijos imperijos liaudies švietimo ministerija.

Novoaleksandrovsko (Ežerėnų) apskrities teismas, kurio žinioje buvo Breslaujos pavieto valdžios institucijų archyvas 1853 m. liepos-rugsėjo mėn. perdavė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui 99 bylas.¹⁹ 1853 m. rugsėjo 30 d. paskutine siunta kartu su kt. įstaigų knygomis Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas gavo dvi Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos knygas.²⁰ Bylų perdavimo žiniaraštyje šios bylos buvo įrašytos kaip civilinės-karinės komisijos teismo rejestrai. Jos gautos įrištos su numeruotais lapais.

1872 m. buvo išleistas N. Gorbačevskio sudarytas spausdintinis Vilniaus senųjų aktų archyvo bylų inventorinis apyrašas, pavadintas Katalogu, kuriame buvo įrašytos 18243 bylos.

¹⁸ Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XXVII.–Санкт-Петербург; 1853. с. 228-230.

¹⁹ MIENICKI, Ryszard; *Archiwum Akt Dawnych w Wilnie* – Warszawa, 1923. p. 48.

²⁰ LVIA, F. 594, Ap. 1, B. 663, l. 386v, 402.

Breslaujos civilinės-karinės komisijos bylos (2 vienetai) N. Gorbačevskio kataloge sudarė atskirą grupę (Gor. Nr. 15383-15384).²¹ Pagal dokumentų pobūdį abi bylos buvo pavadintos civilinės-karinės komisijos teismo rejestrais. Ankstyviausias dokumentas buvo 1790 m., vėlyviausias – 1791 m. Kiekvienai bylai kataloge suteiktas inventorinis numeris, nustatytos chronologinės ribos, nurodytas lapų kiekis. N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogu, nepaisant jo neišbaigtumo, plačiai naudojamasi iki šių dienų.

XX a. vykę pasauliniai karai ir okupacijos skaudžiai atsiliepė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui. Jis ne kartą buvo išvežtas į užsienį ir vėl grąžintas į Lietuvą. Nemažai bylų dingo arba atsidūrė kitų šalių archyvuose. Po antro pasaulinio karo Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo bylos perėjo LTSR centrinio valstybinio archyvo žinion. 1946 m., siekiant įvesti tikslią Lietuvos archyvuose saugomų fondų apskaitą ir kontrolę, Vyriausioji archyvų valdyba prie TSRS vidaus reikalų ministerijos išleido potvarkį, kuriuo LTSR archyvų valdybai nurodoma užregistruoti visus tuo metu buvusius archyvų fondus, suteikiant jiems numerius. Vykdam šį potvarkį, 1948-1951 m. fondui „Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija“ buvo suteiktas Nr. 47 (SA). Jame buvo dvi bylos. 1952 m. sausio 9 d., remiantis aktu „Dėl patikrinimo metu nerastų bylų“ fondas Nr. 47 (SA) buvo išbrauktas iš archyvo apskaitos.

1957 m. sausio 1 d. Vilniuje buvo įsteigtas LTSR centrinis valstybinis istorijos archyvas, kuriam iš LTSR centrinio valstybinio archyvo buvo perduoti Senieji aktai. 1976-78 m. Lietuvos centriniame valstybiniame istorijos archyve per patikrinimą buvo rastos dvi Breslaujos civilinės-karinės komisijos bylos (Gor. Nr. 15383-15384).

1981 m. kovo 30 d. fondą Nr. 47 (SA) „Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija“ LTSR centrinio valstybinio archyvo direkcijos nutarimu buvo nutarta grąžinti į archyvo apskaitą. Tuo metu kaip fondo Nr. 47 (SA) apskaitos dokumentas, buvo naudojamas N. Gorbačevskio spausdintinis Senųjų aktų katalogas.

2021 m. buvo sudarytas naujas fondo Nr. 47 (SA) „Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija“ apyrašas Nr. 1. Fonde Nr. 47 (SA) yra vienas apyrašas.

Iš viso fonde Nr. 47 (SA) „Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija“ yra 2 apskaitos vienetai, kurių chronologinės ribos 1789-1792 m.

²¹ГОРБАЧЕВСКИЙ, Никита; *Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской*– Вильна; 1872, p. 547.

Tvarkomosios civilinės-karinės komisijos veiklos, dekretų protokolų ir bylų rejestro apyrašas Nr. 1

Iš naujo patyrinti ir pertvarkyti Senuosius aktus imtasi, norint ištaisyti N. Gorbačevskio kataloge pastebėtus bylų aprašymo trūkumus ir netikslumus. 2021 m., sudarant fondo Nr. 47 (SA) „Breslaujos tvarkomoji civilinė-karinė komisija“ apyrašą Nr. 1, buvo atlikti šie darbai:

- 1) bylų kiekio, fizinės būklės patikrinimas;
- 2) bylų priklausymo fondui nustatymas;
- 3) dokumentų tikslų chronologinių ribų nustatymas;
- 4) bylų antraščių lietuvių ir rusų kalbomis sudarymas;
- 5) naujų numerių suteikimas apskaitos vienetams.

Sudarytame Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos fondo Nr. 47 (SA) naujame apyraše Nr. 1 kiekviena iš 2 į N. Gorbačevskio katalogą įrašytų bylų gavo naują apskaitos numerį, tačiau šalia lieka nurodyti ir ankstesni N. Gorbačevskio katalogų numeriai.

Apyrašo Nr. 1 bylą Nr. 1 (Gor. Nr. 15383) sudaro Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos veiklos protokolai. Dokumentų chronologinės ribos apima laikotarpį apytiksliai (pirmi bylos lapai sutrūniję) nuo 1789 m. gruodžio 15 d. iki 1791 m. gruodžio 31 d. Byloje įrašyti 1738 aktai. Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos veiklos arba posėdžių protokolai atskleidžia karines, visuomenines, ūkines, ekonomines, policines, teismines ir edukacines funkcijas, kurias vykdė ši vietinė teritorinė LDK vykdomosios valdžios institucija.

Apyrašo Nr. 1 bylą Nr. 2 (Gor. Nr. 15384) sudaro Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos dekretų protokolai. Jų chronologinės ribos apima laikotarpį nuo 1790 m. gruodžio 17 d. iki 1792 m. balandžio 28 d. Civilinės-karinės komisijos dekretų protokoluose yra nagrinėjamos kelios bylos. Tai ginčas tarp Breslaujos pilies teismo teisėjo Juozo Būro ir LDK kariuomenės 4-ojo pėstininkų pulko poručiko Juozo Hertyko, taip pat Breslaujos miestiečio Juozo Petraškevičiaus ieškinys Priešakinės sargybos pulko vachmistriui Stanislovui Biernackiui. Apyrašo Nr. 1 byloje Nr. 2 atsispindi ir kriminalinio pobūdžio byla – tai ieškinys generolo leitenanto Mikalojaus Radvilos dvarų komisarui Kristijonui Radenui, kuris buvo kaltinamas 1791 m. spalio 29 d. užpuolęs ir apiplėšęs grįžtantį iš Rygos su druskos kroviniu Trakų žemės teismo teisėją Juozą Vazgirdą.

Aprašant fondo Nr. 47 (SA) apyrašo Nr. 1 bylas nefondinių bylų jame nerasta. Visi Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos bylose esantys dokumentai parašyti lenkų kalba. Tvarkant pirmą apyrašą, sudarytos naujos bylų antraštės lietuvių ir rusų kalbomis, tiksliau nustatytos bylų chronologinės ribos bei lapų arba puslapių kiekis.

Iš viso į fondo Nr. 47 (SA) Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos apyrašą Nr. 1 įrašyti 2 apskaitos vienetai, kurių chronologinės ribos 1789-1792 m.

Informacijos ir sklaidos skyriaus
vyriausiasis archyvistas

Aleksandr Baniusevič

**ПЕРЕВОД СПРАВКИ ФОНДА № 47 „БРАСЛАВСКАЯ ПОРЯДКОВАЯ
ГРАЖДАНСКО-ВОЕННАЯ КОМИССИЯ“**

I. ИНФОРМАЦИЯ О ФОНДООБРАЗОВАТЕЛЕ

В результате агрессивной политики соседних государств, в последнем десятилетии XVIII в. возникла реальная угроза суверенитету Речи Посполитой, поэтому для правящей элиты насущным вопросом стала задача укрепить органы центральной и местной исполнительной власти. В октябре 1788 г. в Варшаве начал свою деятельность Четырёхлетний Сейм (1788-1792) Речи Посполитой, который подготовил и принял ряд важных законов в сфере государственного управления.

В начале ноября 1789 г. депутат ВКЛ от Браславского повета Томаш Вавжецкий и депутат от Новогрудского повета Михал Бернович представили Сейму для обсуждения проект закона, позднее ставшего правовой основой для образования в Литве местных институций исполнительной власти. Новые коллегиальные административно-территориальные учреждения получили название - *Порядковые гражданско-военные комиссии*.

19 ноября 1789 г. Четырёхлетний Сейм, отдельным законом от Польши, принял решение об учреждении в воеводствах и поветах ВКЛ местных комиссий. Принятие этого закона инициировал и его подписал маршалок литовской конфедерации Казимир Нестор Сапега. На основе этого юридического акта в 23 поветах ВКЛ, включая и Браславский повет, начато образование местных порядковых гражданско-военных комиссий.

Порядковые гражданско-военные комиссии учреждались на поветовых сеймиках ВКЛ. Члены комиссий – *комиссары* избирались из местных дворян сроком на два года. За весь период деятельности этих учреждений выборы в комиссии проходили три раза: в 1790, 1792 и 1794 годах во время громничных сеймиков. После последней административно-территориальной реформы, произошедшей 2 ноября 1791 г., число гражданско-военных комиссий увеличилось от 23 до 30. По закону в Литве поветовая гражданско-военная комиссия состояла из 16 комиссаров. В её работе участвовали как гражданские, так и военные чиновники.

Порядковые гражданско-военные комиссии ВКЛ подчинялись и были подотчётны Стражи законов (совет министров) Речи Посполитой и Сейму. Стражи законов, председателем которой был король, принадлежали четыре комиссии Обоих Народов: Войсковая, Скарбовая, Полиции и Эдукационная.

Поветовая порядковая гражданско-военная комиссии ВКЛ выполняла много разных функций. Её полномочия охватывали всю территорию повета. Компетенции гражданско-военной комиссии принадлежала охрана общественного порядка, поддержание чистоты в городах, борьба с нищенством и бродяжничеством. Ей также было вверено: контроль за

передвижением людей в повете, выдача паспортов, сбор данных о представленных комиссии приходскими священниками метрических записях о рождении, браке и смерти прихожан, проведение переписи населения.

Порядковая гражданско-военная комиссия отвечала за очень широкий круг экономических и хозяйственных отношений. Одним из важнейших являлся сбор и учёт налогов, установленных центральной и местной властью. К полномочиям комиссии также относилось развитие торговли, ремесёл и сельского хозяйства, наблюдение за ценами пищевых продуктов, проверка мер длины, веса и сыпучих тел, надзор за строительством, организация работы почты, ремонт дорог и мостов, очистка русел рек необходимых для судоходства и сплава леса, соблюдение противопожарной безопасности. Комиссии в области просвещения была вверено учреждение приходских начальных школ и надзор за богадельнями и сиротскими приютами.

Другая, не менее важная часть функций порядковой гражданско-военной комиссии ВКЛ, охватывала военные вопросы. Учреждение занималось набором рекрутов в войско, вербовкой наемников, предоставлением подвод и рабочей силы для военных нужд, устройством складов зерна (магазинов), розыском и поимкой дезертиров, расквартированием и обеспечением провизией и фуражом гарнизонов войск ВКЛ, расположенных на подконтрольной комиссии территории.

По закону порядковая гражданско-военная комиссия выполняла и функции суда первой инстанции. Она рассматривала гражданские дела между жителями и военнослужащими, наказывала за неподчинение местной администрации или помещику, но не имела права решать уголовные дела. В мелких судебных делах, где сумма иска не превышала 300 злотых, а наказание 50 злотых или 3 дней тюрьмы, приговор гражданско-военной комиссии являлся окончательным и не подлежал обжалованию. Другие дела, после апелляции направлялись для рассмотрения в комиссию Полиции Обоих Народов.

По закону 1789 г. комиссары свою работу в гражданско-военной комиссии выполняли бесплатно. Несмотря на это, она в обществе очень ценилась и считалась „гражданской заслугой“. В новом законе о гражданско-военных комиссиях, принятом в 1793 г., было повторено, что работа в комиссиях является „по граждански очень важной, но неоплачиваемой“, но при этом добавлено положение, что дворянин проработавший в этом учреждении четыре года приобретал в будущем преимущество при получении других государственных должностей.

Комиссия имела свою канцелярию, в которой вели делопроизводство регент, вице-регент, кассир, инстигатор, писари, возный и другие чиновники. За службу им платили жалованье. При увеличении числа курируемых комиссией направлений, существующих

штатных работников канцелярии часто не хватало, поэтому учреждались новые должности чиновников-специалистов, например: „люстратор весов“, “писарь кожаного налога“, „официалист и люстратор по присмотру дорог” и пр.

Порядковая гражданско-военная комиссия вела книги: протоколов заседаний и поточных дел, декретов, регистрации вызовов, паспортов, доходов и расходов и др. Она должна была заседать в административном центре воеводства или повета, а в её заседаниях должны были принимать участие не менее трёх комиссаров. Комиссия работала ежедневно, кроме праздничных дней, от 8 до 13 часов. Решения принимались коллегиально, большинством голосов.

В Литве гражданско-военные комиссии поддерживали прямую связь между центром и провинцией, охватывали большую часть военных, общественных, хозяйственных, экономических, полицейских, судебных и эдукационных вопросов, выполняя при этом функции местного органа исполнительной власти. В принципе в XVIII в. это были локальные полицейские институты, которые служили для укрепления государства и обеспечения его благосостояния.

Порядковые гражданско-военные комиссии в Литве с перерывами действовали в 1789-1792 и 1793-1795 гг. Первый период их деятельности признан исследователями самым эффективным. 22 сентября 1792 г. Тарговицкая и Литовская Генеральная конфедерации упразднили все действующие в Речи Посполитой гражданско-военные комиссии. В 1793 г. Гродненский сейм возобновил их деятельность. В 1795 г., после раздела Речи Посполитой, порядковые гражданско-военные комиссии были окончательно ликвидированы.

Данных об учреждении и деятельности Браславской порядковой гражданско-военной комиссии сохранилось немного. Историческим источником для исследования её деятельности являются документы самой комиссии, акты Браславского земского суда, а также документы институций центральной власти, которым она была подотчётна, таких как Войсковая или Скарбовая комиссии Обоих Народов. В Литовском государственном историческом архиве (ЛГИА) хранятся только два дела Браславской порядковой гражданско-военной комиссии.

Браславская порядковая гражданско-военная комиссия первый раз на своё заседание собралась в начале декабря 1789 г. Точная дата её образования и начала работы неизвестна, так как первые листы единственной книги протоколов деятельности этой институции полуистлели. По той же самой причине неизвестны и фамилии всех комиссаров этой гражданско-военной комиссии, работавшей до февраля 1790 г., а также обстоятельства их избрания или назначения. Вероятно, что её председателем был браславский маршалок Михал Огинский.

2 января 1790 г. Браславская гражданско-военная комиссия рассматривала вопрос о налоге „десятого гроша“, введенного решением Четырёхлетнего Сейма и предназначенного на содержание войска Речи Посполитой. Перед сбором этого налога, ей было указано сосчитать доходы всех землевладельцев браславского повета: 10% от полученных доходов обязаны были платить дворяне, 20% - духовенство. Для выполнения этой задачи комиссия выбрала кассира Миколая Касьяновича.

5 января 1790 г. Браславская порядковая гражданско-военная комиссия дала указание плербанам регистрировать все акты о рождении, браке и смерти прихожан и вносить их в метрические книги, составить списки жителей приходов и в конце года представить их комиссии. Приходским священникам было поручено во время мессы с амвона объявлять все решения и указания центральной и местной власти.

10 февраля 1790 г. на сеймике браславского повета сроком на два года были избраны члены местной порядковой гражданско-военной комиссии. В состав комиссии вошли три ассесора: браславские маршалок Михал Огинский, подкоморий Богуслав Святополк-Мирский и хорунжий Ян Жаба, а также 16 комиссаров. Комиссарами были Бенедикт Вавжецкий, Миколай Жаба, Павел Мирский, Игнаций Шырин, Антоний Загорский, Михал Тур, Феликс Клотт и др. Ассесоры в комиссии выполняли судебные функции.

23 февраля 1790 г. нового состава гражданско-военная комиссия распределила свой двухгодичный срок деятельности на сессии. Сессии длились 7-8 недель, а во время их работы заседали заранее назначенные председатель комиссии и 4 или 5 комиссаров. Например, во время первой сессии, которая длилась от 23 февраля до 13 апреля 1790 г., обязанности председателя комиссии выполнял генерал адъютант войска ВКЛ Бенедикт Вавжецкий, а комиссарами были Антоний Квинта, Ян Сальманович, Винценты Беганьский, Ян Келпша и Ян Рехбиндер. В течении года состоялись 8 сессий.

С 1789 по 1793 год комиссия заседала в Браславе. 11 мая 1794 г. здесь произошло сражение между сторонниками Т. Косцюшки и частями русской армии, во время которого, город был полностью уничтожен пожаром. Это обстоятельство предопределило, что административный центр воеводства из Браслава был перенесён в Видзы.

Важно отметить, что Браславская порядковая гражданско-военная комиссия действовала согласно статьям законов о „Комиссиях в воеводствах и поветах ВКЛ“, принятых 19 ноября 1789 г. Четырёхлетним Сеймом и 1793 г. Гродненским сеймом. Её юрисдикция распространялась на весь повет.

Браславская гражданско-военная комиссия имела свою канцелярию с штатными чиновниками и печать на которой была изображена венчанная великокняжеской короной Погоня. Этой печатью комиссия заверяла все свои приказы, распоряжения и указания.

Браславский повет был пограничной административной единицей, граничащей с Российской империей. Поэтому его гражданско-военная комиссия особенное внимание уделяла охране и контролю государственной границы, деятельности таможен, сохранности денег в кассах государственных учреждений, поимке дезертиров и нарушителей границы.

В 1790 г. гражданско-военная комиссия обратилась к Войсковой комиссии Обоих Народов с просьбой прислать в Браслав пехотную часть численностью 100 солдат и легкую кавалерию для обеспечения охраны таможи. В июле 1790 г., в целях усиления охраны границы, в браславском повете был дислоцирован 2-ой Великой Булавы кавалерийский полк Передней стражи, обеспечение которого для гражданско-военной комиссии создало большие трудности. Высокие рыночные цены на зерно и фураж, их вывоз в управляемое Россией Курляндское герцогство, нехватка провиантских магазинов, вынуждало комиссию просить у центральной власти дополнительных денег, а дырявая, недостаточно охраняемая государственная граница и отсутствие специальных пограничных частей - присылки военного подкрепления.

Не менее важной задачей для Браславской порядковой гражданско-военной комиссии являлась организация набора рекрутов в войско. Так в мае 1790 г. по приказу генерала Литовского артиллерийского корпуса Фитингофа в Браслав, в сопровождении конвоя, прибыли 144 кантониста (военнообязанных). Это были мужчины крепкого телосложения, здоровье которых проверял артиллерийский фельдшер. Комиссия в своем рапорте указала, что землевладельцы повета за 30 ненабранных рекрутов внесли в казну 6000 злотых.

Из за близости границы Браславской порядковой гражданско-военной комиссии приходилось выполнять такие ей несвойственные функции, как военная разведка. В январе 1791 г. в рапорте для Войсковой комиссии Обоих Народов, основываясь на тайных сведениях ротмистра Станислава Левковича, комиссия сообщала о скоплении русских войск в Курляндии. В нём сообщалось, что „казаки и башкиры разбили свои лагеря на берегу реки Западная Двина, а подразделения русского пехотного полка разместились в Креславке, Друе, Динабурге и Крецбурге“. В этом донесении также были представлены сведения о том, что русские шпионы на территории повета тайно вербуют, а иногда и открыто захватывают местных мужчин для службы в своей армии, также активно склоняют солдат войска ВКЛ к дезертирству и побуждают перейти на службу к русским. Местным дворянам за службу в царской армии предлагали большие оклады и высокие офицерские чины.

Браславская гражданско-военная комиссия в повете большое внимание уделяла строительству, присмотру и ремонту дорог и мостов. В её документах за декабрь 1790 г., упоминается о строительстве в Браславе деревянного с перилами моста через реку Друя.

Мост соединял важную в стратегическом значении рижскую дорогу и принадлежал браславскому старосте Иосифу Гильзену. Комиссия разрешила ему брать с купцов плату за проезд через мост по два гроша с коня или вола. Деньги были предназначены на ремонт моста.

Браславская порядковая гражданско-военная комиссия, как и другие гражданско-военные комиссии в Литве, с перерывами действовали в 1789-1792 и 1793-1795 гг. Она окончательно была ликвидирована в 1795 г., когда соседние государства осуществили третий раздел Речи Посполитой и упразднили её институции власти.

Документы Браславской порядковой гражданско-военной комиссии попали в архив Браславского градского и земского судов, находившийся в Видзах, где хранились от 1795 до 1836 гг. Браславский градский и земский суды функционировали до 1831 г., когда царской властью они были упразднены. Дела упомянутых судов вместе с делами Браславской порядковой гражданско-военной комиссии перешли в ведение Браславского уездного суда.

В 1836 г. входивший в состав Виленской губернии Браславский уезд указом царя Николая I был переименован в Новоалександровский уезд, а центр уезда из Видз был перенесён в Езёросы (в настоящее время Зарасай), которые в 1835 г. в честь сына царя Николая I переименованы в Новоалександровск. Тогда книги Браславской гражданско-военной комиссии и других государственных учреждений Браславского повета были перевезены в Новоалександровск и перешли в ведение Новоалександровского уездного суда. В 1843 г. Новоалександровский уезд был присоединён к новообразованной Ковенской губернии.

II. СОЗДАНИЕ ФОНДА И ЕГО СТРУКТУРА

Сведения о фонде

2 апреля 1852 г. император России Николай I издал указ „об учреждении в Киеве, Витебске и Вильно центральных архивов древних актов“. Согласно этому указу, в Виленском центральном архиве древних актов, которое курировало министерство народного просвещения Российской империи должны были быть собраны все документы, составленные до 1799 г. Директором архива был назначен Никита Горбачевский. Для нужд учреждения из государственной казны выделено 2300 рублей.

Новоалександровский уездный суд, в ведении которого находился архив государственных учреждений Браславского повета, с июля по сентябрь 1853 г. передал Виленскому центральному архиву древних актов 99 дел. 30 сентября 1853 г., в последней посылке вместе с книгами других учреждений, Виленский центральный архив древних актов

получил две книги Браславской порядковой гражданско-военной комиссии. В передаточной описи эти дела были записаны как судебные реестры гражданско-военной комиссии. Дела были получены в переплёте с пронумерованными листами.

В 1872 г. Н. Горбачевским была издана опись-каталог дел, находящихся в Виленском центральном архиве древних актов. В него были внесены 18243 дела. Браславская гражданско-военная комиссия в каталоге проходила как отдельная группа дел, имевшая 2 единицы (Гор. № 15383-15384). По виду документов оба дела были названы судебными реестрами гражданско-военной комиссии. Самым древним являлся документ с 1790 г., самым поздним с 1791 г. Каждое дело получило инвентарный номер, были указаны хронологические рамки документов и количество листов. Каталог Н. Горбачевского несмотря на его недостатки, широко вошёл в научный оборот.

В XX в. прошедшие мировые войны и оккупации болезненно отозвались на судьбе Виленского центрального архива древних актов. Он несколько раз был вывезен за границу. Немало дел потерялось или оказалось в архивах соседних государств. После второй мировой войны дела Виленского центрального архива древних актов перешли в ведение центрального государственного архива Лит.ССР. В 1946 г. Архивное управление Лит.ССР получило указание Главного Архивного управления при МВД СССР о взятии всех архивных фондов на учёт и присвоении им номеров. Выполняя это указание, в 1948–1951 гг. фонду „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“ был присвоен № 47. В фонде было два дела. 9 января 1952 г. фонд № 47 „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“ был снят с учёта архива по акту о недостающих делах.

1 января 1957 г. в Вильнюсе был учрежден центральный государственный исторический архив Лит.ССР, в который из центрального государственного архива были переданы Древние акты. В 1976-78 гг. в центральном государственном историческом архиве Лит.ССР во время проверки были обнаружены два дела Браславской гражданско-военной комиссии (Гор. № 15383-15384).

30 марта 1981 г. решением дирекции центрального государственного архива Лит.ССР фонд № 47 „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“ был поставлен на учёт. В то время печатный каталог Н. Горбачевского использовался как учётный документ фонда № 47.

В 2021 г. была составлена новая опись № 1 фонда № 47 „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“. В фонде № 47 имеется одна опись.

Итого в фонде № 47 „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“ имеется 2 единицы хранения, хронологические рамки которых охватывают 1789-1792 гг.

Первая опись фонда № 47 „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“

Недостатки и неточности в описании дел каталога Н. Горбачевского явились стимулом для исследований Древних актов. При составлении в 2021 г. новой описи № 1 фонда № 47 „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“ были проведены следующие работы:

1. проверка наличия и физического состояния дел;
2. фондирование;
3. уточнение хронологических рамок документов;
4. составление заголовков дел на литовском и русском языках;
5. перешифровка дел.

В результате проверки установлено, что в первой описи фонда № 47 “Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“ имеется в наличии 2 единицы хранения. Все дела в новосоставленной описи № 1 получили новые инвентарные номера. Рядом указаны и старые шифры каталога Н. Горбачевского.

Дело № 1 (Гор. № 15383) описи № 1 состоит из протоколов деятельности Браславской порядковой гражданско-военной комиссии. Хронологические границы документов этого дела охватывают приблизительно (первые листы истлевшие) период с 15 декабря 1789 г. по 31 декабря 1791 г. В дело внесено 1738 актов. Протоколы деятельности Браславской порядковой гражданско-военной комиссии отражают все военные, общественные, хозяйственные, экономические, полицейские, судебные и эдукационные функции, которые выполняла эта местная территориальная институция исполнительной власти ВКЛ.

Дело № 2 (Гор. № 15384) описи № 1 состоит из декретовых протоколов Браславской порядковой гражданско-военной комиссии. Хронологические границы документов этого дела охватывают период с 17 декабря 1790 г. по 28 апреля 1792 г. В декретовых протоколах гражданско-военной комиссии представлены несколько дел. Это спор между браславским гродским судьёй Иосифом Бурым и поручиком 4-ого пехотного полка войска ВКЛ Иосифом Гертыком; также иск браславского мещанина Иосифа Петрашкевича вахмистру кавалерийского полка Передней стражи Станиславу Бернацкому. В деле № 2 описи № 1 рассматривается и уголовное дело – это иск комиссару имений генерала-лейтенанта Миколая Радзивилла Кристьяну Радену, обвиняемого в налёте и грабеже возвращающегося из Риги с грузом соли трокского земского судьи Иосифа Вазгирда.

При составлении описи № 1 фонда № 47 нефондовых дел в ней обнаружено. Все документы Браславской порядковой гражданско-военной комиссии написаны на польском

языке. В новоусовершенствованной описи № 1 также составлены новые заголовки дел на литовском и русском языках, точнее указаны хронологические рамки документов и количество листов.

Всего в описи № 1 фонда № 47 „Браславская порядковая гражданско-военная комиссия“ имеется 2 единицы хранения, хронологические рамки которых 1789-1792 гг.

Отдел распространения информации
старший архивист

Александр Банюсевич

SUTRUMPINIMAI

a. – amžius
dv. - dvaras
Gor. – Gorbačevskis
kat. – katalogas
l. – lapas
m. – metai
Nr. – numeris
p. – puslapis
pr. – pradžia
pab. – pabaiga
paliv. - palivarkas
pav. - pavietas
v. – antra lapo pusė
vaiv. - vaivadija
t. – tomas

FONDAS NR. 47 (SA)

BRESLAUJOS TVARKOMOJI CIVILINĖ-KARINĖ KOMISIJA

TVARKOMOSIOS CIVILINĖS-KARINĖS KOMISIJOS VEIKLOS, DEKRETŲ PROTOKOLŲ IR BYLŲ REJESTRO APYRAŠAS NR. 1

Eilės Nr.	Nr. pagal N.Gorbačevskio katalogą	Bylos antraštė	Dokumentų skiriamosios ypatybės	Kalba	Chronologinės ribos (data)	Apimtis		Pastabos
						Kiekis	Matavimo vienetas	
Поряд. номер	Номер по каталогу Н.Горбачевского	Заголовок дела	Особенности документов	Язык	Хронологические рамки (дата)	Кол-во	Единица измерения	Примечания
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	15383	Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos veiklos protokolai Протоколы деятельности Браславской порядковой гражданско-военной комиссии	ranka rašyti dok. рукописные док.	lenkų k. польский яз.	1789-12-15 1791-12-31	462	p.(стр.)	Pirmi bylos lapai sutrūniję. Первые страницы дела истлевшие.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	15384	Breslaujos tvarkomosios civilinės-karinės komisijos dekretų protokolai ir bylų rejstras Декретовые протоколы и реестр дел Браславской порядковой гражданско-военной комиссии	ranka rašyti dok. рукописные док.	lenkų k. польский яз.	1790-12-17 1792-04-28	42	l.(л.)	

Įrašyti 2 (du) apskaitos vienetai nuo Nr. 1 iki Nr. 2.

Iš viso apyraše 2 (du) apskaitos vienetai.

Lietuvos valstybės istorijos archyvo
Informacijos ir sklaidos skyriaus
Vyriausiasis archyvistas

Aleksandr Baniusevič

Apyrašo duomenis tvirtinu:

Lietuvos valstybės istorijos archyvo
Direktorius
2021-09-15

Ramutis Kurpė